

DR. HADARICS TIBOR (sitke@mail.matar.hu): „Úgy tűnik, a néprajzosok nem nagyon vannak tisztában a madártannal. Az ET idei 14. számában a Gyöjj be sódar, gyöjj! című cikkben, a 430. oldalon zavaró hibát találtam a húsvéti nyúl eredetére vonatkozó fejtegetésben. A gyöngytyúk (Numida meleagris) németül ugyanis Perlhuhn, nem pedig Haselhuhn. Haselhuhn a császármadár (Bonasia bonasia) német neve. Ebből következik, hogy az emberek régen vagy császármadártozást ajándékoztak egymásnak, vagy – ha tényleg gyöngytyúktozásról van szó – az okfejtés teljesen téves.”

A NÉPRAJZI LEKXIKON nem foglal állást a „húsvéti nyúl” ügyében. A Német–magyar nagyszótár sem segíti az eligazodást, szerinte a Haselhuhn jelentése: mogoróbokor. Az általunk idézett Solymossy Sándor forrásait nem ismerjük, de – mint Gozmány László hétnyelvű állatnév-szótárából megtudhatjuk – Önnek igaz van: a Haselhuhn a császármadár (mogorótyúk) német neve. Ennek a hegyvidékeinken fészkelő madárnak a tojásaiból azonban aligha gyűjthettek annyit, hogy ott is szokássá váljon ajándékozása, ahol ez a madár nem él. Ezért valószínűbb a másik általunk említett magyarázat: „A német jobbágyoknak húsvétkor tojást és nyulat kellett adóképpen beszo­l­gáltatniuk földesuraik számára.”

KÉZDI-TAMÁS LAJOS (Bátonytereny): 1. „Ezt olvas­tam lapjuk idei 17. számában az 537. oldalon: »Az Aggteleki Nemzeti Park ... ékköve a Szlovákiával közös, a Világörökség részévé nyilvánított Aggteleki és Jós-

vafői cseppkőbarlang.« Szó sincs róla, hogy az említett barlangok közösek lennének Szlovákiával. A Szlovák Birodalom egyelőre nem tartott, hogy Aggteleket és Jós­vafőt an­nektálta volna. A két világháború között a csempészek megtalálták a szlovákiai Domicába vezető utat, de ettől még semmi sem közös. 2. A 17. szám keresztretjvényének definíciói között ismét rábukkantam Kursatov nevére. Önök újra leközölték az előző heti retjvényt, csak az ábra változott (volt már ilyen). 3. Feltűnően sok a lapban a felkiáltójel. Tudományos közleményekhez nem illenek az indulati kitörések. Az angol írógépeken nincs felkiáltójel, mert kiabálni írásban nem illik és nem is szükséges. A tudományban a higgadt józanság kötelező.”

1. A kérdés eldöntéséhez a most megjelent Az Aggteleki Nemzeti Park című könyvet hívjuk segítségül: „A Szlovák-karszt és az Aggteleki Nemzeti Park területe egyazon földrajzi tájhoz, a Gömör-Tornai-karszthoz tartozik. A két terület közös pályázata eredményeként 1995. decembere óta a föld alatti értékek, a barlangok világa a Világörökség része lett.” Tehát tulajdoni közösségről nincs szó, csupán közös pályázatról és együttműködésről a természeti értékek védelmében. Ebből azonban erős túlzás arra a következtetésre jutni, hogy a Szlovák Birodalom annektálhatná Aggteleket és Jós­vafőt (a higgadt józanság nemcsak a tudományban kötelező). 2. Sajnos igaz, a hiba tördelés közben következett be, a 18. számban helyesbítettük. 3. Lehetőség csak ott használunk felkiáltójel­et, ahol a szabályok ezt megkívánják. Kérjük, írjon példákat indokolatlan „érzelemnyilvánításainkra”.

KRÓNIKA

Pápai Páriz Ferenc, az orvosdoktor, tudós professzor, szótáríró **350 éve, 1649. május 10-én** született Désen. Erdély híres iskolái (Gyulafehérvár, Marosvásárhely, Nagyenyed) után Lipcsében orvostudományt tanult, s Heidelbergben szerzett bölcsészeti doktorátust. Orvosdoktori fokozatát a Bázeli Egyetem orvosi fakultásán 1674-ben kapta meg. Egy év múlva hazatért, és szülőföldjén, Erdélyben telepedett le. Európai színvonalú orvosi tudományával hírnévre tett szert, s 1680-ban Apafi Mihály fejedelem kívánságára a nagyenyedi Bethlen Kollégium professzorává nevezték ki. Tanári hivatása mellett művelődéspolitikai, tudományos és irodalmi céljainak megvalósításáról sem mondott le. A vészterhes erdélyi politikai viszonyok között a rektori széket elfoglalva megalapozta, megújította a hazai értelmiségi- és tudósképzést, s fenntartotta az európai humanistákkal ápolott kapcsolatokat. Egymás után jelentek meg

művei. A béke gondolata köré csoportosuló Pax-köteteinek sorozatát *Pax animae*, azaz *A lélek békességéről* című, franciából magyarított művével nyitotta meg 1680-ban. Ezt követte a *Pax corporis* (*A test békessége*, 1690), az első önálló magyar nyelvű orvosi munka, amelyet elsősorban a köznép használatára írt. Ez a könyv 1774-ig tizenegy kiadást ért meg. Tudományos műveinek másik vonulatába tartozik a *Rudus redivivum* (*Romlott fal felépítése*, 1684) című kötete, a magyar protestantizmus történelmének vázlata. Másik úttörő írása a címentant magyarul elsőként tárgyaló *Ars Heraldica* (1695). Ezt követte az 1708-ban megjelent *Dictionarium latin-magyar, illetve magyar-latin-német szótár*. Műveinek többsége tragikus sorsú barátja, *Misztófalusi Kis Miklós*, világhírű tipográfus és könyvkiadó nyomdájából került ki. Pápai Páriz Ferenc Nagyenyeden hunyt el 1716. szeptember 10-én.

Szerkesztő:

KISS CSONGOR

MAGYAR
TUDOMÁNY
ÉS TECHNIK
TÖRTÉNET
MŰHELY

Egyik legszebb része az öt éves tervnek az a kijelentő mondat, mely így hangzik: „Az öt éves terv alatt megszüntetjük a felnőtt analfabetizmust.” Ez azt jelenti, hogy Magyarországon öt év múlva minden 6 évesnél idősebb férfi és nő megtanul írni és olvasni. Eddig az volt a helyzet, hogy országos átlagban a 6 évesnél idősebb analfabéták száma az ország lakosságának mintegy 9%-a volt. Ha ehhez hozzávesszük azt, hogy nem számított analfabétának az, aki a nevét le tudta írni, még szomorúbb kép tárul elénk, s még nagyobbak látjuk az öt éves terv munkáját. Öt év múlva már minden magyar dolgozó ír és olvas, így mindinkább valóra válik demokráciánk célkitűzése: rólam és nélkülem nem lehet határozni. Mindenki megérti saját problémáit, látja az addig fel nem ismert körülményeket, részt vehet mindenki minden erejével a szocializmus építésében, mindenki látni fogja az ország és a világ nagy problémáit. (Leszámolás az analfabetizmussal, 1949. május 6.)

A kvéker (quaker) szekta, amely magát a *Barátok Keresztény Társaságának* nevezi, a 17. sz. közepén Angliában alakult. Alapítója, G. Fox 1649-ben mint 23 éves fiatal hitszónok lépett a nyilvánosság elé tanaival. Ezek a reformáció következetes keresztülvitelét tartalmazták: a hívek közvetlenül, papság és szertartások nélkül érintkeznek hitük révén Istennel, a gyülekeze­teikben is bármelyik résztvevő, férfi vagy nő, prédikálhat, ha elhivatottságot érez rá. Eredetileg nem voltak hajlandók esküdni, katonai szolgálatot vállalni, s nem ismertek el semmiféle olyan világi hatóságot, amely a hitükkel ellentétes utasításokat adott. Számuk a világi hatóságok állandó üldözése ellenére is növekedett, s az üldözött hívek megtalálták útjukat a protestáns *Németalföldre* és az *amerikai gyarmatokra*. (Kik azok a kvékerek?, 1974. május 10.)